

Sluttrapport for prosjekt

EN DØV ELEV – OG SÅ?

Opprinnelig et bokprosjekt, omgjort til et digitalt prosjekt

Søker: Norges Døveforbund

Prosjektleder: oppvekstkonsulent i Norges Døveforbund, Tove Fredrikke Bergh

Prosjektnummer: (2013-1-366)

INNHOOLD

Forord	Side 3
Sammendrag	Side 3
Kapitel 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetting	Side 4
Kapitel 2. Prosjektgjennomføring og metode	Side 5
Kapitel 3. Resultater og resultatvurdering	Side 5
Kapitel 4. Oppsummering, konklusjon og videre planer	Side 7
Referanser	Side 7

Forord

Prosjektet «En døve elev – og så?».

Prosjektet startet som et bokprosjekt. Underveis i arbeidet med utvikling av boken ble det vurdert at det var mer hensiktsmessig å utvikle et digitalt oppslagsverktøy. Altså en «bok» i form av en hjemmeside, og dermed et verktøy under kontinuerlig oppdatering.

Prosjektets utgangspunkt er at det fra og med 2014 ble stopp i inntak av nye elever til statlige døveskoler. Elevene skulle fra dette tidspunkt av integreres i nærskolene. I den forbindelse fikk Norges Døveforbund spørsmål fra både foreldre og lærere vedrørende opplæring i og på tegnspråk, og hvordan dette nå skulle håndteres. Også lovhjemlene på området spesialundervisning og tilrettelegging fremstod som uklare i denne situasjonen, og viste seg å bli praktisert ulikt fra kommune til kommune.

Det ble avdekket store hull i den enkelte kommunes kunnskap på området, og dermed kvaliteten i opplæringen.

Prosjektet ble igangsatt 01.01.2014, og er nå avsluttet. I perioden har det vært to prosjektledere (grunnet endring i ansettelsesforhold).

Bidragstyttere inn i prosjektet har blant annet vært Norges Døveforbunds med Foreldre- og oppvekstutvalg som styrings- og referansegruppe, Språkrådet og Statped Midt. I den grad det har vært naturlig har vi også hatt kontakt med PP-Tjenesten hva gjelder arbeidet med sakkyndigvurderinger. Fullstendig oversikt over referanser og litteratur følger bakerst i denne rapporten.

I tilknytning til hjemmesiden er det etablert en idébank i form av en Face book side hvor målgruppen kan komme med innspill. Denne siden heter Idébank – Tegnspråk for alle.

Sammendrag

I forbindelse med at de statlige døveskolene stoppet inntak av nye elever i 2014, og integrering av elevene i kommunale nærskoler ble et faktum, meldte det seg spørsmål om hvordan opplæring i og på tegnspråk skulle gjennomføres.

Prosjektets målsetting var å etablere en informasjonskilde om døve og hørselshemmede, om retten til opplæring i og på tegnspråk, praktisk informasjon om tegnspråk, relevante artikler og informasjon til foreldre mv. En fullstendig oversikt over innholdet i prosjektet følger under kapittel 3.

Målgruppen er foreldre, lærere og andre fagpersoner eller privatpersoner som trenger oversiktlig informasjon på området.

Prosjektet var opprinnelig å lage en bok med det nevnte innhold. Etter hvert ble det imidlertid klart at det ville være mer hensiktsmessig, og i tråd med tiden, å utvikle et digitalt verktøy på nett. På denne måten ble det et mer tilgjengelig og levende verktøy siden oppdatering da kan skje fortløpende.

Det er nå utviklet en webside hvor relevant informasjon er samlet og fremstilt. Denne skal holdes løpende oppdatert og skal være et godt verktøy for de som har behov for informasjon

på området. Websiden påtar seg ikke å presentere løsninger på alle spørsmål og utfordringer, men tar mål av seg å være et godt utgangspunkt for veien videre.

Som støtte til videre utvikling og oppdatering av websiden er det etablert en idébank på face book, hvor interesserte kan komme med innspill.

Kapitel 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetting

Det vises til beskrivelse under Forord og Sammendrag når det gjelder bakgrunn for prosjektet.

Det oppstod mange spørsmål og uklarheter hos foreldre og skoler da det ble bestemt at elever som tidligere hadde tilgang på døveskoler nå skulle integreres i nærskolene.

Spesielt ble det ute i kommunene et stort behov for informasjon om hvordan oppgaven skulle løses. Elevene har fortsatt rett til opplæring i og på tegnspråk, samtidig som de enkelte kommuner og skoler ikke hadde verken tilstrekkelig kunnskap eller kompetanse på området.

Mange foreldre opplevde at elevenes behov ikke ble godt nok ivaretatt på nærskolene. En mor til en døv elev uttalte blant annet følgende:

«Det som har vært en selvfølge på døveskolene, blir nå sannsynligvis en kamp for hver enkelt i den enkelte kommune».

Foreldre og elever opplevde problemer med å få gjennomslag for iverksettelse av Opplæringsloven § 2-6. Kommunene fattet egne vedtak (avslag), uten at verken foreldre eller tidligere vurderinger fra PPT ble lagt til grunn. Dette grunnet seg sannsynligvis på manglende kunnskap fra kommunens side, om at slik vurdering skulle foreligge og danne grunnlag for det vedtak som skulle fattes. Dette viser at informasjonsbehovet er stort og at kommunene ikke nødvendigvis kjenner til den plikt som foreligger i lovverket.

Det som oftest blir svært mangelfullt er retten til et tegnspråklig miljø, både faglig og kanskje spesielt sosialt.

Målsettingen med prosjektet er dermed å sette foreldre og elever i stand til å hevde sine rettigheter og muligheter. Videre bidra til at lærere og andre ressurspersoner kjenner til innholdet og omfanget av det tilbudet som skal gis disse elevene. Og sist men ikke minst bidra til å klargjøre for kommuner og skoleledere hvilken oppgave de nå har.

Prosjektet skal også bidra til levende og oppdatert informasjon, samt være en inspirasjonskilde til utførelse av de oppgaver som nå påhviler kommunene og skoleledere. Den enkelte lærer vil gjennom websiden kunne hente konkrete tips og hjelpemidler til undervisningen og det sosiale miljøet på skolen. Innholdet skal være lettfattelig og ha en positiv tilnærming.

En målgruppe er også barnehager som får et barn med hørselshemming. De vil kunne hente informasjon og inspirasjon fra siden.

Målet er at elevene skal oppleve en god skolehverdag, både faglig og sosialt.

Kapitel 2. Prosjektgjennomføring og metode

Prosjektet er gjennomført ved informasjonsinnhenting hos relevante fagpersoner, foreldre og elever. Det har vært gjennomført spørreundersøkelser og intervjuer av foreldre om hvilken informasjon de ønsket og savnet.

Arbeidet har vært gjennomført i prosjektteam og gjennom arbeidsmøter. Foreldre- og oppvekstutvalget i Norges Døveforbund har fungert som styrings- og referansegruppe.

Webutvikler har vært engasjert til selve utviklingen av websidens oppbygging og struktur.

Kapitel 3. Resultater og resultatvurdering

Resultatet er en webside med følgende innhold:

1. Forside
2. Artikler
3. For foreldre
4. Hørselshemming
5. Introduksjon til tegnspråk
6. Opplæring
7. Råd og rettigheter
8. Opplæring i tegnspråk
9. Retten til et godt psykososialt miljø
10. Spesialundervisning
11. Ressurser
12. Tegnspråk
13. Undervisning
14. Undervisningsmaterieill

Under hver av disse temaene finner man informasjon og lenker.

Som eksempel finnes følgende informasjon under nr. 12 Tegnspråk:

Pritchard og Zahl, "Veiene", 2013

Hva er norsk tegnspråk?

Norsk tegnspråk (NTS) er et anerkjent og fullverdig språk, og det brukes daglig i Norge. Språket produseres ved hjelp av hender supplert av ansikt, hode og overkropp. Denne måten å produsere språk på gjør det velegnet til å bli oppfattet av synet. Tegnspråk fungerer uavhengig av lyd. Det gjør språket særdeles velegnet å forstå for alle som strever med lydoppfattelse, enten det er fordi de er hørselshemmete, fordi de befinner seg i støyende omgivelser, eller dersom de som kommuniserer, befinner seg på hver sin side av en glassvegg. Tegnspråk er med andre ord velegnet til å bli oppfattet av alle seende mennesker, hørselshemmete eller normalthørende, så sant lysforholdene er tilstrekkelig gunstige. Tegnspråk kan også oppfattes taktilt, slik at det er et godt egnet kommunikasjonsmiddel for døvblinde.

(Kilde: "Veiene", Pritchard og Zahl, 2013.)

“Tegnspråk er ikke internasjonalt. På samme måte som talespråk, er tegnspråk produkt av et lands kultur og tradisjoner. Tegnspråk er altså ikke internasjonalt. Ulike land har sine nasjonale tegnspråk, tilpasset den kultur og de forhold det skal fungere i forhold til.”

Kari Larsen, Vestlandet kompetansesenter, 2002

Brukere av norsk tegnspråk?

Det er regnet å være bortimot 20 000 mennesker her i Norge som bruker norsk tegnspråk daglig. De fleste av dem er hørende, som hørende barn av døve foreldre, foreldre, søsken og annen familie av døve, lærere til døve, tolker som oversetter mellom norsk tegnspråk og norsk, arbeidskollegaer til døve, språkstudenter og språkforskere og andre interesserte. I et miljø hvor tegnspråk brukes, har brukerne, om de er døve, sterkt tunghørte eller normalthørende, tilgang til all kommunikasjon som foregår, og dermed er informasjon tilgjengelig.

(Kilde: “Veiene”, Pritchard og Zahl, 2013.)

De aller fleste som bruker tegnspråk, uavhengig av hørselsfunksjon, er tospråklige. Tospråklighet mellom (minst) et tegnspråk og (minst) et talespråk omtales ofte som bimodal tospråklighet, da man skiller på de to modaliteter som er involvert (det auditive for talespråk og visuelle for tegnspråk).

Opplæringen som fremmer bimodal tospråklighet reguleres av opplæringsloven. For barn i førskolealder har de barna «som har særlige behov for tegnspråkopplæring» rett til det etter § 2-6.

Norsk tegnspråk har geografiske og sosiale varianter, og det utvikler seg over tid og på ulike arenaer der det er flere tegnspråkbrukere. Akkurat som alle andre språk.

Barn og tegnspråkopplæring.

De fleste hørselshemmede barn har foreldre som hører, og ingen i familien kan tegnspråk når barnet blir født. I Norge har alle foreldre med hørselshemmede barn tilbud om å lære tegnspråk gjennom Statpedes kurstilbud “Se mitt språk”. Målet med denne opplæringen er at familiemedlemmene skal kunne kommunisere flytende og uanstrengt med hverandre. Barn med ci eller høreapparat bruker store krefter på å oppfatte tale og munnnavlese norsk i hverdagen. De blir fort slitne. Derfor er det viktig å lære tegnspråk selv om barnet ditt kommuniserer godt med tale.

Når du ikke hører så godt er det utrolig kjekt med et språk du kan SE. I løpet av en dag er det mange situasjoner som gjør at det er vanskelig å oppfatte hva som blir sagt, også når du er normalthørende. Da er det supert å kunne et visuelt språk, som norsk tegnspråk!

Det er også slik at hørende barn har utbytte av tegnspråk. Det hemmer ikke talespråkutviklingen, tvert imot. Babyer kan produsere tegn tidlig, det vil gi tidlig kommunikasjon, noe som igjen kan gi de et forsprang også når det gjelder den talespråklige utviklingen. Tegnspråk kan også være til god hjelp i den tidlige lese- og skriveutviklingen.

Derfor vil det også være nyttig for de andre barna i gruppen/klassen å lære seg tegnspråk. Alle kan kommunisere med hverandre, og for mange vil tegn og tegnspråk også være et springbrett til innlæring av norsk. Dette kan for eksempel være fremmedspråklige og/eller

barn som strever med lesing og skriving. Å se språk i tillegg til å høre det skaper for mange en lettere tilgang til forståelse og læring, og det gir bedre vilkår for arbeidsminnet.

Det offentliges ansvar for norsk tegnspråk.

I 2008 kom stortingsmeldingen “Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk”. Denne anerkjente norsk tegnspråk som et fullverdig språk. Denne sa blant annet: “(...)teiknspråk har ein grunnleggjande verdi i seg sjølv, mellom anna som identitetsmerke og ekte kulturuttrykk for ein språkleg minoritet i det norske samfunnet. Det norske teiknspråket er også eit genuint norsk språk, ein del av den norske kulturarven og ikkje minst ein del av det språklege mangfaldet i landet som vi alle har ei særleg plikt til å ta vare på.”

Stortingsmeldingen foreslo også opprettelsen av en egen tegnspråkrådgiverstilling i Språkrådet. Sonja Myhre Holten ble ansatt i 2011. Holten er selv døv og tegnspråkbruker.

På tampen av 2015 ble også samarbeidsavtalen mellom Statped og språkrådet formalisert. Statped har en særs viktig rolle i ivaretagelse og styrking av norsk tegnspråk da driver Norges siste gjenværende heltidstilbud for hørselshemmede og deltidsopplæringstilbud. Disse tilbudene er for elever som har opplæringen sin i og på tegnspråk.

Resultatet er en informativ webside som er lett å navigere og bruke. Altså et oppslagsverk. Videre skal det understrekes at resultatet er et levende verktøy som krever kontinuerlig oppdatering, men som også er lett å oppdatere. Websiden vurderes å være et godt verktøy både for foreldre, skoleiere og lærere.

Kapitel 4. Oppsummering, konklusjoner og videre planer

Det vises til kapittel 3 siste avsnitt.

Websidens adresse er tegnsprakforalle.no

Den videre plan er å kontinuerlig oppdatere websiden med aktuell informasjon, relevante artikler og ny forskning, eventuell ny lovgivning, forskrifter, instruksjoner og rundskriv.

Idébanken på face book vil være en viktig kilde til ny informasjon på siden.

Planene er at siden skal være oppdatert i forhold til de politiske planer og lovverket på området, samt de erfaringer kommuner og foreldre gjør seg.

Norges Døveforbund vil forvalte websiden.

Referanser og litteratur

Det er benyttet en rekke referanser og litteratur, og hver av disse fremgår tydelig under det enkelte tema på websiden.

Under følger en oversikt:

Øystein Vangsnes, professor i nordisk språkvitenskap ved Universitetet i Tromsø
Statped
Språkrådet

Norges Døveforbund
Døveforeningene rundt om i landet
Foreldre- og oppvekstutvalget i Norges Døveforbund
erher.no
2-tusen.no
tegnordbok.no
A. C. Møller skole
Se mitt språk
Ål Folkehøyskole
Fafo-notatet "Grunnskole for tegnspråklige", Hilde Haualand, 2015
NTNU Samfunnsforskning AS
Fossum 2014; Stortinget 2014
Pritchard og Zahl, "Veiene", 2013
Kari Larsen, Vestlandet kompetansesenter, 2002
Stortingsmelding 2008 «Mål og mening»
<http://fagsnakk.no/norskandresprak/2016/02/03/a-bygge-ordforrad-norsk-andresprak/>

Fagmateriell fra erher.no

[Materiell for barnehage](#)
[Materiell for grunnskole](#)
[Materiell for videregående skole](#)

Undervisningsmateriell

[10 fordeler med å være døv](#)